

Õiguskantsler

Villu Kõve
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 08.07.2022 nr 5-22-3/4

Meie 26.08.2022 nr 9-2/221182/2204417

Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-22-3/4

Austatud Riigikohtu esimees

Küsisite õiguskantsleri arvamust, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega on kooskõlas Vabariigi Valitsuse määruse nr 322 „[Kriminaal-, väärteo-, tsiviil- ja haldusajjade menetlustest osavõtjatele tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord](#)“ § 5² lõike 1 punkt 2 ja lõige 3, mis ei võimalda põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse algatanud kohtu hinnangul kriminaalmenetluses tehtud kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiisi eest maksta õiget tasu.

Leian, et see määrus on vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega, kuna Vabariigi Valitsus on kriminaalmenetluses ekspertiisiliikide kaupa tasude kehtestamisega ületanud talle kriminaalmenetluse seadustikuga antud volituse piire. Seetõttu ei vasta määruse § 5² lõike 1 punkt 2 ja lõige 3 volitusnormile ja on vastuolus põhiseaduse §-ga 3 ja § 87 punktiga 6. Samuti on need sätted vastuolus põhiseaduse § 15 lõikega 1, kuna rikuvad õigust õiglasele kohtumenetlusele, ning §-ga 31, kuna piiravad ebaproportsionaalselt ettevõtlusvabadust.

I. Asjaolude lühikirjeldus ja põhiseadusega vastuolus olevaks loetud sätted

1. Vabariigi Valitsuse määruse (edaspidi VV määrus või määrus) § 4 lõike 1 järgi makstakse eksperdile ekspertiisi eest tunnitasu, mis on 10–40-kordne [töölepingu seaduse](#) § 29 lõike 5 alusel kehtestatud tunnipalga alammäär, välja arvatud juhul, kui määrusega on vastavale ekspertiisiliigile kehtestatud teistsugune tasu.

2. VV määruse §-ga 5² on kehtestatud kohtupsühhiaatriaekspertiisi ja kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiisi tegemise eest teistsugune tasu. Määruse § 5² lõike 1 punkti 2 kohaselt on kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiisi tasu suurus 380 eurot. Määruse § 5² lõike 3 alusel võib ekspertiisi erilisest keerukusest või mahukusest tingitud vahendite või ajakulu suurenemise tõttu kohtupsühhiaatriaekspertiisi ja kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiisi tegemise eest kehtestatud tasu suurendada kuni kolm korda. Seega on komplekseksperitiisi tegemise eest kriminaalmenetluses määruse alusel võimalik maksta kõige rohkem 1140 eurot.

3. Kõnealuses kohtuasjas määrati süüdistatavale komplekseksperitiis, mille pidid ekspertiisimääruse kohaselt tegema kaks ekspert. Mõlemad eksperdid soovisid ekspertiisi tegemise eest 2343,90 eurot (kokku 4687,80 eurot). Arvetelt nähtub, et kumbki ekspert oli ekspertiisi tegemiseks kulutanud 208,2 tundi (kokku 416,4 tundi).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Tartu Ringkonnakohus nõustus ekspertidega, et selles kriminaalasjas määratud komplekseksperitiisi tasu, mille aluseks on määrus, ei oleks hea kvalifikatsiooniga ekspertide tööd ja sellele kulutatud aega arvestades õiglane. Seetõttu tunnistas Tartu Ringkonnakohus VV määruse § 5² lõike 1 punkti 2 ja lõike 3 põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis need kohaldamata. Nimetatud sätetes on kehtestatud komplekseksperitiisi eest fikseeritud tasu ja antud võimalus iseäranis keeruka või mahuka ekspertiisi korral seda tasu suurendada üksnes kuni kolm korda.

5. Kohus rahuldab mõlema eksperdi taotlused ja mõistis kummalegi eksperdile ekspertiisi tegemise eest 2343,90 eurot.

6. Tartu Ringkonnakohus tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks VV määruse § 5² järgmised sätted:

„(1) Kohtupsühhiaatriaekspertiiside ja kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiiside tasud on järgmised:

2) kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiis – 380 eurot;

(3) Ekspertiisi erilisest keerukusest või mahukusest tingitud vahendite või ajakulu suurenemise tõttu võib kohtupsühhiaatriaekspertiisi ja kohtupsühhiaatria-kohtupsühholoogia komplekseksperitiisi tegemise eest kehtestatud tasu suurendada kuni kolm korda.“

II. Õiguskantsleri seisukoht

Vaidlusaluste sätete asjassepuutuvus

7. Põhiseaduse § 15 lõike 1 ja § 152 lõike 2 ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 14 lõike 2 esimese lause järgi on kohtu algatatava konkreetse normikontrolli lubatavuse eeldus kontrollimiseks esitatud sätte asjassepuutuvus. Asja lahendamisel kohtuotsuse või -määruse alusel võib Riigikohus tunnistada kehtetuks või põhiseadusega vastuolus olevaks õigustloova akti, välislepingu või selle sätte, samuti õigustloova akti andmata jätmise, mis on kohtuasja lahendamisel asjassepuutuv.

8. Riigikohtu pikaajalise praktika kohaselt on asjassepuutuv säte, mis on kohtuasja lahendamisel otsustava tähtsusega. Otsustava tähtsusega on säte vähemalt siis, kui kohus peaks sätte põhiseadusele mittevastavuse korral otsustama teisiti kui põhiseadusele vastavuse korral (vt nt RKÜKo 28.10.2002 [3-4-1-5-02](#), punkt 15).

9. Eksperditasu suuruse raamid on kehtestatud [kriminaalmenetluse seadustiku](#) (KrMS) § 178 lõikes 2. VV määruse § 4 lõike 1 lause 1 järgi makstakse eksperdile ekspertiisi eest tunnitasu, mis on 10–40-kordne töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud tunnipalga alammäär, välja arvatud juhul, kui käesoleva määrusega on vastavale ekspertiisiliigile kehtestatud teistsugune tasu.

10. Komplekseksperitiisile on Vabariigi Valitsus kehtestanud tasu määruse § 5² lõike 1 punktiga 2. Selle järgi on komplekseksperitiisi eest ette nähtud tasuks 380 eurot. Kui ekspertiisi keerukuse või mahukuse tõttu kulub ekspertiisile tavalisest rohkem aega ja vahendeid, võib kohtupsühhiaatriaekspertiisi ja komplekseksperitiisi tegemise eest kehtestatud tasu suurendada kuni kolm korda (määruse § 5² lg 3). Need sätted omavahelises koostoimes ei võimalda maksta tasu kohtu poolt õigeks peetud suuruses.

11. Seega on Vabariigi Valitsus kehtestanud kompleksekspertiisi tegemise eest eraldi tasu ja kohus ei saanud ekspertiisi tasu määramisel rakendada määruse § 4 lõikes 1 sätestatud üldist tunnitasu määra, vaid pidi rakendama määruse § 5² lg 1 punktis 2 kehtestatud erinormi. Seetõttu on nimetatud sätted asjassepuutuvad.

Riivatavad põhiõigused

12. Ekspertiiside määramise võimalikkus ja kvaliteetsete ekspertiiside tegemine on õiglase kohtumenetluse õiguse koostisosad. Üldine põhiõigus õiglasele kohtumenetlusele tuleneb põhiseaduse § 15 lõikest 1. Kohtumenetlus peab olema nii tõhus kui ka õiglane. See tähendab ühest küljest menetlusosaliste õiguste kaitset õiglasele kohtumenetlusele, kuid teisest küljest peab tagama, et kohus kui institutsioon saaks teha oma tööd õiglaselt ja tõhusalt. Kohus peab saama määrata menetlusosalise süüdivust või muid tõendamiseseme asjaolusid kontrollima pädeva ja kvalifitseeritud eksperdi.

13. Kohtumenetlus tervikuna peab tagama menetlusosaliste õiguste kaitse. Muu hulgas selle, et süüdimatu inimene ei saaks karistada ning süüdiv inimene ei pääseks karistusõiguslikust vastutusest seeläbi, et kohtul ei ole võimalik määrata süüdivusekspertiisi. Kvaliteetse ekspertiisi tegemise võimalus kaitseb tegelikult kõigi menetlusosaliste huve. Näiteks kannatanu on kindlasti huvitatud sellest, et tema õigushüvesid kahjustanud inimene ei pääseks karistuseta selle tõttu, et eksliku eksperdiarvamuse kohaselt peetakse teda süüdimatuks. Kuna ekspertiisitasu loetakse menetluskuludeks ja süüdimõistva kohtuotsuse korral tuleb menetluskulud üldjuhul kanda süüdimõistetul, siis on süüdimõistetul omakorda õigus mitte tasuda põhjendamatult kõrgeid menetluskulusid.

14. Ekspertiisitasude piirmäärad peavad võimaldama teha kvaliteetset tööd. Riigi eesmärk peab olema saada kvaliteetset teenust ja tagada seeläbi ka kvaliteetne kohtumenetlus. Liiga väikeste ekspertiisitasudega ei pruugi leida pädevaid ja kvalifitseeritud eksperte või üldse eksperte, kes oleks valmis ekspertiisi tegema. Kriminaalmenetluses korraldatakse ekspertiis tõendamisevajadusest lähtudes menetleja määruse alusel (KrMS § 105 lg 1). Menetleja peab ekspertiisimääramises märkima eksperdi või riikliku ekspertiisiasutuse nime. Kui ekspertiis korraldatakse väljaspool ekspertiisiasutust, selgitab menetleja, kas eksperdikas määratav isik on kriminaalasjas erapooletu ja nõus ekspertiisi tegema (KrMS § 95 lg 3). Seega võib ekspert ekspertiisi tegemisest ka keelduda. Kui ekspertiisitasud on liiga väikesed, võib tekkida olukord, kus pädevad eksperdid lihtsalt keelduvad ekspertiise tegemast. See võib kokkuvõttes tähendada, et menetlusaluse isiku põhiõigusi rikutakse ebakvaliteetse ekspertiisiga. Samuti võib see tuua kaasa olukorra, kus menetleja ei leia ühtegi sobivat eksperti, kes oleks valmis ekspertiisi tegema.

15. Menetleja ei või keelduda kahtlustatava, süüdistatava või kaitsja, kannatanu või tsiviilkostja taotletavat ekspertiisi määramast, kui asjaolu, mille tuvastamist ekspertiisiga taotletakse, võib olla asja lahendamisel olulise tähtsusega (KrMS § 105 lg 2). Lubamatu on olukord, kus kvaliteetset ekspertiisi või üldse ekspertiisi teha on võimatu. Juba praegu on suuri probleeme kohtupsühhiaatriaekspertide leidmisega Ida-Virumaal, kus ei ole piisavalt vajalikke eksperte ja kuhu teiste piirkondade eksperdid ei soovi sõita.¹ Kohtunikel on keeruline leida eksperti, keda määrata ekspertiisi tegema, ja juba määratud ekspertiisid võtavad väga kaua aega. Menetluse venimine kahjustab kõigi menetlusosaliste ja ka õiguskorra kaitse huve. Ekspertiisi tegemisest keelduvad eksperdid viitavad muu hulgas liiga väikestele ekspertiisitasudele. Seega piiravad liiga väikesed ekspertiisitasud põhiõigust õiglasele kohtumenetlusele.

¹ Maakohtute esimeeste ja ekspertide ühispöördumine peaministri, justiitsministri, tervise- ja tööministri ja sotsiaalkaitseministri poole, mis saadeti õiguskantslerile teadmiseks.

16. Väike ekspertiisitasu on seotud ka ettevõtlusvabadusega, mida kaitseb põhiseaduse § 31. Riigikohtu määratluse järgi hõlmab ettevõtlusvabaduse esemeline kaitseala kõiki tegevusalasid ja elukutseid, mille puhul isik pakub enda nimel kaupu või teenuseid. Kohtuekspertiis on menetlusasjas eksperdiks määratud isiku erialane tegevus, mille eesmärk on uurida esitatud materjali ja anda ekspertiisiülesandest lähtudes teaduslikult põhjendatud eksperdiarvamus. Eksperdiks võib olla kohtuekspert, riiklikult tunnustatud ekspert või menetleja määratud muu isik. Ettevõtlusvabadus on omakorda seotud omandiõiguse kaitsega (PS § 32).

17. Määruse § 5² lõike 1 punkt 2 ja lõige 3 on püsinud muutumatuna alates 2014. aastast. Aastal 2014 oli Eesti keskmine brutokuupalk 1005 eurot, 2021. aastal oli see 1548 eurot.² Tunnitasule ümber arvutatuna (kuupalk jagatakse 170-ga) teenis palgasaaja 2014. aastal keskmiselt 5,91 eurot ja 2021. aastal 9,11 eurot. Praeguses kohtuasjas tegid eksperdid kokku üle 416 tunni tööd. VV määruse § 5² lõike 1 punkti 2 alusel ekspertidele makstav tunnitasu oleks seega olnud 91 senti (380 : 416,4), määruse § 5² lõike 3 alusel tasu kolmekordistades aga 2,7 eurot (1140 : 416,4). Riigi poolt kehtestatud piirab niivõrd väike ekspertiisitasu ettevõtlusvabadust. Seda tasakaalustab küll eksperdi õigus otsustada, kas ta võtab ekspertiisi teha või mitte. Ometi ei pruugi ekspert enne ekspertiisi tegemist alati hoomata, kui keerulise või mahuka ekspertiisiga võib tegemist olla.

Vabariigi Valitsusele antud volitus ekspertiisitasude kehtestamiseks

18. Põhiseaduse § 3 lõike 1 esimesest lausest tulenev parlamendireservatsiooni ehk olulisuse põhimõtte nõuab, et kõik riigielus olulised küsimused otsustab Riigikogu või kõrgeima võimu kandjana rahvas. Olulisuse põhimõtte kohaselt ei saa seda, mida põhiseaduse järgi on kohustatud tegema Riigikogu, edasi delegeerida täitevvõimule ega ühelegi teisele isikule või organile. Samas ei keela põhiseadus Riigikogu pädevuses olevaid küsimusi delegeerida täitevvõimule, kui seadusega määratakse piisavalt täitevvõimu tegutsemise alused ja tingimused.

19. Seega võib vähem intensiivseid põhiõiguste piiranguid kehtestada täpse, selge ja piirangu intensiivsusega vastavuses oleva volitusnormi alusel määrusega (RKÜKo 03.12.2007, [3-3-1-41-06](#), p-d 21 ja 22).

20. Praegusel juhul sisaldub volitus KrMS § 178 lõikes 5, mille alusel kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrusega kannatanule, tunnistajale, tõlgile, eksperdile ja asjatundjale makstava tasu suuruse ning maksmise korra.

21. Sellise tasu kehtestamise raamid on Riigikogu kindlaks määranud aga sama paragrahvi lõikes 2, mille kohaselt makstakse tõlgile, eksperdile ja asjatundjale kohustuste täitmise eest tasu, välja arvatud juhul, kui nad täitsid oma kohustusi ametialase ülesandena. Eksperdile, asjatundjale ja tõlgile makstav tunnitasu ei või olla väiksem kui töösuhtes olevale isikule maksta lubatud vähim tunnitasu ega ületada seda rohkem kui 50-kordselt. Sellised raamid vastavad parlamendireservatsiooni põhimõttele.

Järgnevalt tuleb analüüsida küsimust, kas täidesaatev võim on tegutsenud nende raamide piires.

Määruse asjassepuutuvate sätete formaalne põhiseaduspärasus

22. Määruse § 4 lõike 1 lause 1 järgi makstakse eksperdile ekspertiisi eest tunnitasu, mis on 10–40-kordne töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud tunnipalga alammäär, välja arvatud

² [Statistikaameti koduleht](#).

juhul, kui määrusega on vastavale ekspertiisiliigile kehtestatud teistsugune tasu. Praegu kehtiv tunnitasu alammäär on 3,86 eurot.³ Seega tuleks KrMS § 178 lõike 2 lause 2 alusel maksta eksperdile ühe tunni töö eest vähemalt 3,86 eurot ja määruse § 4 lõike 1 lause 1 alusel vähemalt 38,6 eurot. Maksimaalne tunnitasu, mis eksperdile oleks võimalik maksta, oleks KrMS järgi 193 eurot (3,86 x 50) ja määruse § 4 lõike 1 järgi 154,40 eurot (3,86 x 40).

23. Seega on eksperdi tunnitasu volituse alam- ja ülemmäär kirjas seaduses, kuid Vabariigi Valitsus on kehtestanud teatud liiki ekspertiisidele (sealhulgas komplekseksperitiisile) eraldi tükipõhised hinnad, mida saab käsitleda erinormidena ja millest tuli kõnealusel juhul ekspertiisi eest tasu maksmisel lähtuda.

24. Peale selle tuleb arvestada, et määruse § 5¹ lõike 1 kohaselt sisaldab kohtupsühhiaatriaekspertiisi ja komplekseksperitiisi tegemise eest kehtestatud tasu kõiki ekspertiisi tegemisega seonduvaid kulusid. See tähendab, et peale eksperdi töötasu sisaldab see ka abitööjõule, materjalidele või vahenditele tehtud kulutusi ning eksperdi sõidukulud (eksperdi elu- või tegevuskohast kuni 50 km kaugusel asuva ekspertiisialuse isiku viibimiskohta ja sealt tagasi), mis teistele ekspertidele hüvitatakse kulusid tõendavate dokumentide alusel.

25. Praeguses kohtuasjas soovisid eksperdid oma töö eest kokku 4687,8 eurot. Arvete põhjal on selgunud, et eksperdid tegid kokku 416,4 tundi tööd. VV määruse alusel oleks neile saanud maksta tavatasu 380 eurot, seda tasu kuni kolm korda suurendades aga kõige rohkem 1140 eurot. Ekspertidele makstav tunnitasu oleks seega olnud 91 senti (380 : 416,4), määruse § 5² lõike 3 alusel tasu kolmekordistades aga 2,7 eurot (1140 : 416,4). Seega ei vasta VV määrusega kehtestatud ekspertiisitasu Riigikogu poolt KrMS-is antud raamidele.

26. Vabariigi Valitsus oleks pidanud KrMS § 178 lõike 5 alusel kriminaalmenetluses ekspertiisi tegemise eest tasu kehtestamisel järgima KrMS § 178 lõike 2 teises lauses toodud piirmäärasid. See tähendab, et ehkki volitus määruse kehtestamiseks tuleneb KrMS § 178 lõikest 5, tulenevad volitusnormi piirid KrMS § 178 lõikest 2. Erinevalt tsiviilkohtumenetluse seadustikust ([tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) § 153 lg 3 teine lause) ei anna kriminaalmenetluse seadustik volitust kehtestada tasu ekspertiisi liigi alusel.

27. Seega on Vabariigi Valitsus oma määrusega eiranud volitusnormi piire, kuna ekspertiisi liigi põhjal tasu kehtestades ei ole tagatud, et ekspert saaks töötunni kohta tasu, mis jääb KrMS § 178 lõike 2 teises lauses toodud alam- ja ülemmäära vahemikku. Määruse § 5² lõike 1 punkti 2 ja lõike 3 ei vasta seega volitusnormile ja ei ole kooskõlas seaduslikkuse põhimõttega.

Määruse asjassepuutuvate sätete materiaalne põhiseaduspärasus

28. Kui Riigikohus peaks leidma, et norm on formaalselt põhiseaduspärane, siis käsitlen järgnevalt ka põhiõigust piirava normi proportsionaalsust. Esmalt tuleb tuvastada, mis on põhiõiguste piiramise legitiimne eesmärk. PS § 15 lõikes 1 on sätestatud ilma piiriklauslita põhiõigus, mille piiramisel saab legitiimne olla üksnes põhiseaduslikku järku väärtus.

29. Eesmärgiks saab olla menetlusosalise kaitse selle eest, et ta ei peaks kriminaalmenetluses kandma liiga suuri kulusid (omandipõhiõiguse kaitse). Ekspertiisitasud on menetluskulud. KrMS § 173 lõike 2 alusel hüvitab menetluskulud kohustatud isik menetleja määratud ulatuses. Süüdimõistva kohtuotsuse korral hüvitab menetluskulud süüdimõistetu (KrMS § 180 lõike 1 esimene lause). Kohus arvestab menetluskulusid määrates süüdimõistetu varalist seisundit ja

³ Vabariigi Valitsuse 09.12.2021 määrus nr 116 „[Töötasu alammäära kehtestamine](#)“.

resotsialiseerumisväljavaateid (KrMS § 180 lg 3). Kui menetluskulude hüvitamine käib süüdimõistetule ilmselgelt üle jõu, jätab kohus osa neist riigi kanda. Alaealise puhul võib menetluskulud tervikuna jätta riigi kanda. Seega tuleb arvestada menetlusosaliste huvide kaitsega, sest liiga suuri menetluskulusid ei suuda menetlusosalised tasuda. Menetlusosaliste huvide kaitse on piirangu legitiimne eesmärk.

30. Kuna menetlusosalise koormust võib vähendada seeläbi, et riik võtab osa kulutustest või kõik kulutused enda kanda, saab piirangu eesmärk olla ka riigieelarve vahendite säästlik kasutamine. Ilmselt on eelarveraha säästlik ja otstarbekohane kasutamine olnud määruse kehtestamisel ka üks eraldi eesmärke. Õiguskirjanduses on avaldatud kahtlust, kas seda saab pidada põhiseaduslikku järku väärtuseks. Seda küsimust ei ole aga vaja praegu lahendada, kuna piirangu legitiimne eesmärk on menetlusosaliste (täpsemalt süüdimõistetute) huvide kaitse, et nad ei peaks kandma põhjendamatult suuri menetluskulusid.

31. Sobiv on abinõu, mis soodustab piirangu eesmärgi saavutamist. Ekspertiisitasu loetakse KrMS § 175 alusel menetluskulude hulka. Kui ekspertiisi eest ette nähtud tasudel ei oleks piirmäärasid, siis oleks menetluskulud prognoosimatud. See võiks kaasa tuua ekspertiiside tegemise eest põhjendamatult suurte arvete esitamise ja väga suure koormuse menetlusosalistele, samuti teeks see keeruliseks riigieelarve planeerimise ja raha tagamise juhtudeks, kui ekspertiisitasud jäävad riigi kanda. Seetõttu on ekspertiisitasudele piirmäärade kehtestamine kahtlemata sobiv abinõu.

32. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama tõhus kui esimene. Ekspertiiside tasumäärade kehtestamine aitab menetlusosalist kaitsta tema jaoks üllatavate ja põhjendamatute kulude eest, sest süüdimõistva kohtuotsuse puhul tuleb menetluskulud üldjuhul tasuda süüdimõistetul. Samuti aitavad kehtestatud tasumäärad tagada riigieelarve vahendite säästlikku kasutamist ja selleks ette nähtud vahendite piisavust. Piirmäärade kehtestamise asemele on keeruline leida alternatiivseid lahendusi. Seega on tasumäärade kehtestamine vajalik abinõu.

33. Riigi kehtestatud tasumäärad peavad tagama menetluse õigluse ja menetlusosaliste huvide kaitse. Praegusel juhul oleksid eksperdid oma töö eest saanud tunnitasuuna vähem, kui näeb ette Vabariigi Valitsuse kehtestatud tunnitasu alammäär. Kui ekspertiisitasu on selline, mis teeb kriminaalmenetluses kvaliteetse ekspertiisi saamisevõimatuks, või takistab pädeva eksperdi leidmist, siis ei ole riik taganud põhiõigust õiglasele kohtumenetlusele.

34. Teatud liiki ekspertiiside eest võib kehtestada fikseeritud tasu, kuid selleks peaks andma vastava volituse Riigikogu. Seejuures tuleks vaadata, kas tegemist on ekspertiisiga, mille puhul saab rääkida standardprotseduurist. Komplekseksperitiisi aja- ja muu ressursikulu sõltub väga palju konkreetse juhtumi asjaoludest. Näiteks eksperdile esitatavatest küsimustest, aga ka ekspertiisialusest, samuti sellest, kui palju ja milliseid intervjuusid on konkreetset juhul vaja teha, kui mahukas on eelnev haiguslugu, millega tuleb tutvuda, kui suures mahus vajab läbitöötamist vastav erialakirjandus jne. Samas on mõistetav, et ka sellise töö eest peavad olema ette nähtud mingid rahalised piirid, et tagada tasu maksmine üksnes põhjendatud ja vajaliku töö eest ning välistada süsteemi ärakasutamine ja menetluskulude alusetu paisutamine.

35. Praegusel juhul ei ole piiranguga seatud eesmärk ja piiranguga kaasnev mõju omavahel vastavuses ning piirang rikub ebaproportsionaalselt põhiõigust õiglasele kohtumenetlusele ning ettevõtlusvabadust.

Kokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse nr 322 „Kriminaal-, väärteo-, tsiviil- ja haldusajjade menetlustest osavõtjatele tasu maksmise ja kulude hüvitamise kord“ § 5² lõike 1 punkt 2 ja lõige 3 on vastuolus põhiseaduse §-ga 3 ja § 87 punktiga 6, kuna Vabariigi Valitsus on määrusega kriminaalmenetluses ekspertiisiliikide kaupa tasude kehtestamisel ületanud talle kriminaalmenetluse seadustikuga antud volituse piire. Need sätted on vastuolus põhiseaduse § 15 lõikega 1, kuna rikuvad õigust õiglasele kohtumenetlusele, ning §-ga 31, kuna piiravad ebaproportsionaalselt ettevõtlusvabadust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise